

КУЛЬТУРА ЯК РЕЗУЛЬТАТ РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЛЮДИНИ

Костіна Л. М., Агафонова Д. В.

КЗ Харківська гуманітарно-педагогічна академія ХОР

E-mail:kostinaluda1949@gmail.com,daria.ahafonova7@gmail.com

Поняття культура, як відомо, має надто багато визначень. Вона розуміється як опозиція природі, як предметний і духовний світ, створений руками та розумом людини, як соціальний механізм взаємодії особистості, спільноти з середовищем мешкання (природним і соціальним), які забезпечують передачу досвіду та розвиток перетворюючої діяльності, як процес і результат творчої діяльності людини, як спосіб, метод ціннісного засвоєння дійсності тощо. Починаючи з XVIII ст. культура розглядається як найважливіший аспект життя суспільства, що характеризує різницю людського буття від тваринного існування. В. С. Стьопін розглядає її як систему надбіологічних програм людської життєдіяльності, яка історично розвивається і забезпечує відтворення та зміну соціального життя в усіх його основних проявах. Соціологи, зокрема О. О. Якуба, виділяють мову, цінності, соціальні норми, складні зразки поведінки як базові основні елементи культури.

Творчість – це явище буття, притаманне людині та соціуму, вона виражається в активному ставленні людини до навколишнього світу та до самої себе. Творчість розуміється як якісна форма діяльності, взаємодії людини і світу, за допомогою якої здобуваються нові результати. Головним суб'єктом творчості є людина з її творчим потенціалом, що реалізується в оригінальних субстратних, процесуальних, видових, результативних формах. Процес творчості – це пошуки і комбінації різних елементів, потім відбір найбільш значущих варіантів, метою яких є досягнення нової якості. Творчість, з одного боку, це здатність знаходити, ставити проблеми, а з іншого – це засіб (спосіб) їх розв'язання.

Творча діяльність людини є органічним сплавом її фізичної, розумової, емоційно-почуттєвої та вольової активності. Інтелектуальна й емоційно-почуттєва активність виступають вирішальними компонентами наукової, технічної, соціальної та художньої творчості.

У результаті творчої діяльності людини створюються нові матеріальні й духовні цінності, які складають простір культури та розширюють горизонти її внутрішнього світу. Суспільство і природа виступають простором накопичення, розгортання, удосконалення і реалізації соціального досвіду та творчого потенціалу людини, за допо-

могою передачі від людини до людини, від покоління до покоління масиву соціального досвіду і творчого потенціалу, що розвивається.

Усвідомлене використання людиною знань про свої творчі можливості, їх самопізнання, самооцінка дозволяє створювати власний біографічний проект й реалізувати його за допомогою самовиховання, самовдосконалення.

Отже, людина здатна змінювати як навколишній світ, так і свій внутрішній світ на основі ідеальних уявлень про досконале суспільство, його структури, середовище існування та індивідуальне буття.

Здатність до творчої діяльності, на протигагу рутинним діям, спрямованим на задоволення біологічних потреб у тваринному світі, закладалась ще в первісному суспільстві. Перехід від індивідуального використання знарядь праці до колективної знаряддевої взаємодії стимулювали процес переходу від індивідуальної біологічної психіки до колективної соціальної психіки. На цій основі виникають елементи абстрактного мислення, які уможлилювали становлення примітивного віртуального проектування і фіксації наслідків від певних дій. Поступовий процес переростання колективної соціальної психіки в індивідуальну соціальну психіку на базі розширення й поглиблення соціальної діяльної практики стимулювало розвиток абстрактного мислення людини, її внутрішнього духовного світу.

Розвиток суспільства, накопичення інформації й досвіду в архіві культури пов'язані з диференціацією синкретичних програм життєдіяльності й становлення нових видів та форм діяльності на основі суспільних розподілів праці. Поступово здійснюється процес відділення від практики самостійних сфер духовної діяльності (мораль, мистецтво, релігія, філософія, наука тощо), які, взаємодіючи між собою, справляють регулюючий вплив на соціальну практику та повсякденне життя людей. Найбільш загальною закономірністю історичного розвитку творчого потенціалу людини і суспільства, на думку О. К. Чаплигіна, є зростання кількості суб'єктів творчості в історичній перспективі.

У той же час людина як соціальний, духовний індивід є продуктом культури відповідного суспільства. Індивід стає особистістю завдяки інтеріоризації соціального досвіду, його привласненню через процес соціалізації як усвідомлено, так і безсвідомо, орієнтуючись на зразки вчинків і дій інших людей, а також шляхом навчання й виховання, як цілеспрямованих соціальних програм.

Творчі здобутки, особливості діяльності щодо їх отримання, як правило, мають індивідуалізований, унікальний характер. Вони не можуть не впливати на особливості способів спілкування, пізнання і праці людей, збереження та передачі соціального досвіду, системи цінностей й визначають специфіку різних культур.

Література

1. Філософія : навч. посіб. / І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко, І. В. Бойченко та ін. ; за ред. І. Ф. Надольного. – Київ : Вікар, 2000. – 624 с.
2. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання : навч.-метод. посіб. / О. Я. Ростовський. – Київ : ІЗМН, 1997. – 248 с.
3. Костіна Л. М. Методологічні основи формування художнього світогляду особистості / С. Рахманінов: на зламі століть. Вип. 6 : Творчість як рушійна сила культури. Ч. II: Наукові статті учасників VI Міжнародного науково-практичного симпозиуму «С. Рахманінов: на зламі століть» / Пед. ред. канд. мистецтвознавства, проф. Національної юрид. академії України ім. Ярослава Мудрого Л. М. Трубнікової. – Харків : ФОП Носань В.А., 2009. – 200 с.

МОРАЛЬ І МИСТЕЦТВО В ДУХОВНОМУ ПРОСТОРІ КУЛЬТУРИ

*Костіна Л. М.¹, Поддуда І. А.², Халеєва О. В.³
Харківська гуманітарно-педагогічна академія
E-mail: ¹kostinaluda1949@gmail.com, ²girinaroz@gmail.com
³haleevam@gmail.com*

Єдність моралі й мистецтва, добра і краси неодноразово підкреслювали видатні мислителі: «Прекрасне – це символ морального добра» [3, с. 1185], «Моральність повинна виступати у формі краси...» [2]. Мистецтво пов'язано з іншими формами духовного життя суспільства, перебуває у взаємозв'язку з мораллю, політикою, правом, економікою, релігією. Проте зв'язок цей відчутний не прямо, а опосередковано, що зумовлено специфікою мистецтва. Тому мораль і мистецтво як дві форми суспільної свідомості, дві сфери духовного буття людини перебувають у складних взаєминах в системі культури. Ці взаємини визначені багатьма чинниками (соціальними, політичними, економічними, релігійними) і мають історичний характер, тобто змінюються разом із суспільством. Маючи власну специфіку, мораль і мистецтво перетинаються і розходяться, але, безперечно, полем перетину моралі і мистецтва є людина, її духовний світ, її свідомість і життя, а також суспільство в цілому. Без людини, за межами простору осмисленого існування, в якому індивід перебуває в ситуації спілкування (діалогу) з іншими людьми, моральна й естетична проблематика позбавлені будь-якого сенсу.